

Jaarverslag uilenwerkgroep Son en Breugel seizoen '20-'21

Ieder jaar gaan we vanaf mei op pad om alle steen- en kerkuilenkasten in het buitengebied te controleren. Liggen er eieren dan komen we na een paar weken terug om te kijken óf en hoeveel jongen er uit zijn gekomen. Natuurlijk maken we alle kasten aan het einde van het seizoen schoon en zo komen we dus bij sommige kasten minstens drie keer per seizoen. Dat is best veel als je bedenkt dat we meer dan 70 kasten in het buitengebied hebben hangen en wij maar met z'n drieën zijn. Gelukkig kregen we dit jaar hulp van onze familieleden die onze hobby en de uilen steunden door mee te gaan met controles. We mochten namelijk niet samen in een auto en moesten afstand houden van elkaar en de gastgevers die hun erf beschikbaar stellen. Niet te doen dus. Gelukkig is het toch gelukt om alle kasten goed te monitoren en schoon te maken. Dat de uilen zich niets van de Covid-pandemie aantrokken bleek wel uit het grote aantal jongen dat we weer mochten aantreffen. Van de 110 eieren die de steenuilen gelegd hadden kwamen er uiteindelijk 87 uit en ook de kerkuilen deden het prima. Met maar liefst 28 eieren en 24 uitgevlogen jongen waren wij dik tevreden. Maar toen kwam de kou en de sneeuw... Voor de schaatsliefhebbers dikke pret, voor de uilen doffe ellende.

Kerkuilen vielen bij bosjes

Het leek weer een zachte winter te worden totdat op zondag 7 februari sneeuw viel en de kou haar entree deed. De stuifsnegew zorgde ervoor dat muizen moeilijk bereikbaar waren wat voor veel slachtoffers onder de uilen zorgde. Gastgevers controleerden of de kast van *hun steenuilen* niet dicht gesneeuwd was en wij maakten zoveel mogelijk kasten sneeuwvrij. Het was prachtig in de sneeuw, de kasten werden sneeuwvrij maar we maakten ons ernstige zorgen over de kerkuilen. Die kasten hangen namelijk binnen en zijn dus sneeuwvrij maar kerkuilen hebben veel meer last van de kou dan de steenuilen. Helaas waren onze zorgen terecht. De kerkuilen vielen bij bosjes. Brabants Landschap hield ons goed op de hoogte maar veel konden we niet doen helaas.

Hoe komt het dat zoveel kerkuilen sterven in de winter?

Kerkuilen hebben maar een korte levensverwachting van gemiddeld 1,3 jaar. Maar 6% tot 12% haalt het derde levensjaar wat voor een groot deel door de wintersterfte komt. In de winter is er weinig voedsel en zijn de weersomstandigheden voor de uilen slecht. Om de lichaamstemperatuur van 40°C op peil te houden moet er door de kerkuilen extra voedsel worden ingenomen. De kerkuil is van nature een zuidelijke en warmte minnende soort die het beste gedijt bij temperaturen tussen de 25°C en 35°C. Als de temperatuur zakt naar 5°C dan stijgt het energieverbruik van 367 KJ/dag naar 560 KJ/dag. Dat moet gecompenseerd worden met meer voedsel, van 77 gram naar 117 gram. Om hun conditie op peil te houden moeten ze dus meer prooien vangen terwijl die er dus nauwelijks waren.

Kerkuilen kunnen heel moeilijk vetreserves aanleggen, maximaal 5,5% van het eigen lichaamsgewicht. Bosuilen en ransuilen zijn daar beter in. Zij leggen vetreserves aan van respectievelijk 10% tot 13,4%. Een stervende kerkuil heeft al snel 30% van zijn eigen gewicht verloren. Helaas bleek dat ook het geval bij veel dode uilen die gevonden zijn, ook in ons buitengebied. Het zijn de strenge winters die de kerkuilen de das om doen. Niet alleen een sneeuwdek waardoor muizen onbereikbaar worden maar ook ijzige noordenwind of langdurige regens in combinatie met hevige winden zijn fataal.

Kerkuilen op klaarlichte dag

Er werden in die ene fatale week kerkuilen overdag buiten de kast waargenomen die zich aan het warmen waren aan de zon en ze vlogen ook steeds vroeger uit om te gaan jagen. Fotografen zijn weliswaar enthousiast over hun spectaculaire platen van jagende kerkuilen. Maar in werkelijkheid is dat jagen op klaarlichte dag een gevolg van *voedselstress*. Uit diverse waarnemingen is gebleken dat er geen migratie van kerkuilen plaats vindt, ze vluchten niet voor de sneeuw zoals sommige andere vogels wel doen.

Wat de gevolgen zijn van deze strenge winterperiode voor het komend broedseizoen blijft nog ongewis. Laten we hopen dat we in mei toch veel jongen mogen tellen en dat de kerkuilenpopulatie en hun prooien, de muizen, goed herstellen.

Lonneke van Soest
Erwin Deckers
Paul van Amelsfort

Met dank aan: Netwerk uilenbescherming Brabant en Natuurwerkgroep de Kerkuil, de Kerkuil binnenste buiten.